

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Управління ризиками фінансового ринку»**

*освітньо-професійної програми підготовки магістрів
галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво»
напряму підготовки 8.03050801 - фінанси і кредит
денна форма*

Чинний від _____

Видання офіційне

Дніпропетровськ
Державний ВНЗ «НГУ»
2012

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор
ДВНЗ «Національний гірничий
університет»,
академік НАН України

_____ Г.Г. Півняк

«__» _____ 201 р.

**СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Управління ризиками фінансового ринку»**

***освітньо-професійної програми підготовки магістрів
спеціальності 8.03050801 "Фінанси та кредит"***

Дніпропетровськ
Державний ВНЗ «НГУ»
2012

ПЕРЕДМОВА

1 РОЗРОБЛЕНО І ВНЕСЕНО

Кафедрою економічного аналізу та фінансів

2 ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ

наказом ректора ДВНЗ Національного гірничого університету
від _____ р. № _____

3 ВВЕДЕНО

вперше

4 РОЗРОБНИКИ СТАНДАРТУ

Галушко Ольга Сергіївна, завідувач кафедри економічного аналізу та фінансів;
Замковий Олександр Іванович, ст.викладач кафедри економічного аналізу та фінансів.

Цей стандарт не може бути повністю чи частково відтворений, тиражований та розповсюджений без дозволу Національного гірничого університету.

Вступ

Цей стандарт є складовою частиною стандартів вищої освіти ДВНЗ «Національний гірничий університет».

Програма навчальної дисципліни ППсб «Управління ризиками фінансового ринку» - нормативний документ, який складений на підставі освітньо-професійної програми (ОПП) вибіркової частини підготовки бакалавра напряму підготовки 8.03050801 - фінанси і кредит.

Навчальна дисципліна ППсб «Управління ризиками фінансового ринку» визначає комплекс модулів, що підлягають підсумковому контролю. Модуль – це задокументована сукупність змістових модулів, що реалізується за допомогою певних видів навчальних занять з визначеними цілями (лекції, лабораторні, практичні, семінарські тощо). Змістовий модуль – сукупність навчальних елементів, створених за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові та поданих в ОПП.

Навчальна програма дисципліни ППсб «Управління ризиками фінансового ринку» розроблена кафедрою економічного аналізу та фінансів, яка наказом ректора закріплена для викладання цієї дисципліни .

Програма навчальної дисципліни ППсб «Управління ризиками фінансового ринку» розроблена на весь період реалізації освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів з фінансів галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» напряму підготовки 8.03050801 - фінанси і кредит і затверджена наказом ректора.

1. Галузь використання

Стандарт поширюється на кафедри НГУ, що ведуть викладання нормативної дисципліни «Управління ризиками фінансового ринку» магістрам з фінансів; які навчаються на базі ОПП бакалавра.

Стандарт встановлює:

- компетенції, що має опанувати магістр, який навчається на базі ОПП бакалавра з фінансів;
- перелік змістових модулів, що опосередковує освітні та професійні компетенції;
- розподіл навчального матеріалу за видами занять;
- норми часу на викладання та засвоєння інформаційної бази для заочної форми навчання;
- позначення одиниць фізичних величин;
- форму підсумкового контролю;
- відповідальність за якість освітньої та професійної підготовки;
- інформаційно-методичне забезпечення навчальної дисципліни;
- вимоги до засобів діагностики.

Стандарт придатний для цілей сертифікації фахівців та атестації випускників вищих навчальних закладів.

2. Нормативні посилання

2.1. Закон України «Про вищу освіту».

2.2. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003 – 2010

2.3. . Наказ Міністерства освіти і науки України №642 від 09.07.2009. Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента.

2.4. Постанова КМ України № 1719 від 13 грудня 2006 р. «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра» (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ України № 1193 від 03.10.2007 р., №565 від 25.06.2008 р., № 660 від 23.07.2008 р.)

2.5. Наказ Міністерства освіти і науки України № 58 від 27 січня 2007 р. «Про порядок введення в дію переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо - кваліфікаційним рівнем бакалавра».

2.6. Постанова Кабінету Міністрів України № 787 від 27 серпня 2010 року. «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра» зі змінами, внесеними Постановами КМ України № 267 від 17.03.2011 р., № 516 від 18.05.2011, № 567 від 1.06.2011, № 227 від 21.03.2012 р..

2.6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.11.2010р. №1067 «Про введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 787»

2.7. Освітньо-професійна програма вищої освіти підготовки бакалаврів з фінансів галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» напрямку підготовки 6.030508 - фінанси і кредит

2.8.СВО НГУ НМЗ-10. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2010.

3. Базові дисципліни

ППс7 «Грошово-кредитна система зарубіжних країн» ППс11 «Депозитарна діяльність»

ПП5 «Фінанси» ПП19 «Інвестування»

ППс3 «Управління фінансовими активами» ППс8 «Інвестиційні компанії і фонди»

4. Обсяг дисципліни

Загальний обсяг – 4 кредити ECTS (126 академічних години)

Практичні заняття – 33 академічні години

Самостійна робота – 93 академічні години

5. Компетенції, що набуваються, та зміст дисципліни

№	Компетенції (з використанням матеріалу модуля студент повинен уміти)	Змістові модулі
1	<p>Опанувати взаємозв'язки теорії управління ризиками з іншими дисциплінами. Визначати поняття ризиків і форми їх прояву. Визначати природу ризиків: ризики обумовлені вірогідністю, і ризики, обумовлені невизначеністю, підприємницькі і непередприемницькі ризики. Розробляти базові принципи управління ризиками.</p> <p>Проводити аналіз різноманіття фінансових ризиків. Обґрунтовувати особливості класифікації фінансових ризиків і основні елементи їх класифікації. Обирати класифікації фінансових ризиків, запропонованих вітчизняними і зарубіжними авторами.</p>	<p>Лекції</p> <p>1. Поняття та класифікація ризиків 2. Управління фінансовим ризиком</p>
2	<p>Обирати методичку ризик-менеджменту як процесу управління ризиками. Розробляти етапи ризик-менеджменту: ідентифікація ризиків, кількісну оцінку ризиків, управлінням ризиком, контроль за ризиком. Застосовувати принципи ризик-менеджменту.</p> <p>Мінімізувати конфлікт інтересів між власниками і менеджментом інвестиційної компанії, як один з основних проблем управління ризиками.</p> <p>Розробляти заходи по прямому директивному управлінню ризиками. Визначати лімітацію операцій: поняття ліміту, доцільність вживання лімітації в різних ситуаціях. Застосовувати практику лімітації: позиційні ліміти, структурні ліміти, ліміти кредитного ризику, ліміти фінансового результату (stop-loss). Обирати обмеження ризиків шляхом оцінки ефективності з врахуванням ризику.</p> <p>Визначати операційні ризики. Обирати класифікацію операційних ризиків. Визначати потенційні джерела операційних ризиків. Складати методичку виявлення і оцінки операційних ризиків. Розробляти методичку управління операційними ризиками: без скорочення об'ємів операцій і шляхом лімітації.</p> <p>Визначати види ринкових ризиків. Визначати волатильність і способи її моделювання. Обирати методичку оцінки ризиків. Проводити VAR (Value-at-Risk) і основні методи його розрахунку. Розробляти методи побудови функції фінансового результату від зміни чинників ризику.</p>	<p>3. Оцінка ризиків 4. Визначення ризику портфелю інвестицій</p>
3	Визначати профіль ризиків інвестиційних проектів.	5. Мінімізація ризиків

№	Компетенції (з використанням матеріалу модуля студент повинен уміти)	Змістові модулі
	<p>Оптимізувати джерела виникнення ризиків інвестиційних проектів. Розробляти оцінку ризиків інвестиційних проектів. Обґрунтовувати моделі управління ризиками інвестиційних проектів. Проводити страхування ризиків інвестиційних проектів.</p> <p>Визначати необхідність урахування специфіки діяльності підприємства для управління ризиками. Виявляти специфічні ризики не фінансових організацій і їх вплив на результат їх діяльності. Виявляти взаємозв'язок ризиків не фінансових організацій з ризиками фінансових організацій. Проводити страхування ризиків не фінансових організацій.</p>	<p>шляхом формування оптимального портфеля цінних паперів</p> <p>6. Страхування ризиків</p>
4	<p>Обирати між альтернативними підходами і моделями формування оптимального портфеля для практичного застосування. Визначати привабливість у застосуванні моделі Марковіца та моделі Джеймса Тобіна для випадку наявності можливості здійснювати інвестиції в безризикові активи поряд з ризикованими.</p> <p>Розробляти і використовувати модель Марковіца в постановці задачі, що передбачає мінімізацію ризику портфеля за умови фіксованого рівня доходності. Як інструментарій пошуку розв'язку задачі проводити розрахунки використовуючи табличний процесор Microsoft Excel.</p>	<p>Практичні заняття</p> <p>1. Моделі формування оптимального портфеля цінних паперів</p> <p>2. Приклад формування оптимального портфеля в середовищі Microsoft Excel</p>

6. Індивідуальне завдання

До екзамену допускаються студенти, які виконали індивідуальне завдання «Експлуатаційні розрахунки транспортних систем гірничих підприємств». Виконання індивідуального завдання здійснюється відповідно до методичних рекомендацій 12.4.

Загальні вимоги, що забезпечують максимальну оцінку виконання індивідуального завдання:

- ♦ правильність рішень;
- ♦ повнота структури розрахунків (постановка задачі, рішення, оцінка рішення);
- ♦ грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу;
- ♦ оформлення відповідно до чинних стандартів;
- ♦ наявність посилань на джерела інформації;
- ♦ самостійність виконання (діагностується під час захисту).

7. Форма підсумкового контролю

Нормативна форма підсумкового контролю – екзамен. Підсумковий контроль здійснюється як оцінювання рівня сформованості компетенцій, що визначені у даному стандарті.

Самостійна робота з підготовки до контрольних заходів здійснюється за методичними рекомендаціями 13.3.

Інформаційне забезпечення дисципліни – джерела 13.1 та 13.2.

8. Вимоги до інформаційно-методичного забезпечення дисципліни

Зміст інформаційного забезпечення має відповідати програмі інтегрованої дисципліни в повному обсязі.

Методичне забезпечення повинно відповідати стандарту вищої освіти Національного гірничого університету «СВО НГУ НМЗ-10. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2010. – 138 с.».

Матеріали методичного забезпечення мають містити засоби діагностики у вигляді типових ситуаційних вправ з прикладами рішень.

Викладач повинен забезпечити вільний доступ студента до матеріалів інформаційно-методичного забезпечення дисципліни.

9. Вимоги до засобів діагностики

Засоби діагностики рівня сформованості компетенцій для проведення екзамену мають бути подані у вигляді ситуаційних вправ.

Оцінювання рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється через коефіцієнт засвоєння:

$$K_3 = N/P,$$

де N - правильно виконані істотні операції рішення (відповіді),

P – загальна кількість визначених істотних операцій.

Критерії визначення оцінок:

“відмінно” - $K_3 > 0,9$;

“добре” - $K_3 = 0,8...0,9$;

“задовільно” - $K_3 = 0,7...0,8$;

“незадовільно” - $K_3 < 0,7$.

При остаточній оцінці результатів виконання завдання необхідно враховувати здатність студента:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
- застосовувати правила, методи, принципи, закони у конкретних ситуаціях;
- інтерпретувати схеми, графіки, діаграми;

- аналізувати і оцінювати факти, події та прогнозувати очікувані результати від прийнятих рішень;
- викладати матеріал на папері логічно, послідовно, з дотриманням вимог чинних стандартів.

10. Рекомендована література

- 12.1. Шегда А.В., Голованенко М.В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління : навч. посіб. / А.В.Шегда, М.В.Голованенко; за ред. А.В.Шегди. – К.: Знання, 2008. – 271 с.
- 12.2. Редхед К., Хьюс С. Управление финансовыми рисками. Пер. с англ. – М.: ИНФРА –М, 1996. – 288 с.
- 12.3. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками. –К.: Ника-Центр, 2005. – 600 с.(Серия «Библиотека финансового менеджера»; Вып.12).
- 12.4. Базилевич, В.Д. Страхова справа / В.Д. Базилевич, К.С. Ба-зилевич. — 4-те вид., перероб. і доп. — К. : Знання, 2005. — 351с.
- 12.5. Измалков, В.И. Техногенная и экологическая безопасность и управление риском /В.И. Измалков, А.В. Измалков. — СПб. : НИЦЗБ РАМ, 1998. — 482 с.
- 12.6. Клименюк, М.М. Управління ризиками в економіці : навч. посіб. / М.М. Клименюк, І.А. Брижань. — К. : Просвіт, 2000.— 256 с.
- 12.7. Мур. А. Руководство по безопасности бизнеса. Практическое пособие по управлению рисками / А. Мур, К. Хиариден ; пер. с англ.— М. : Филинь, 1998. — 328 с.
- 12.8. Старостіна, А.О., Ризик-менеджмент : теорія та практика : навч. посіб. / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. — К. : Кондор : Політехніка, 2004. — 200 с.
- 12.9. Трідід, О.М. Управління ризиками в логістиці : конспект лекцій / О.М. Трідід, І.П. Голофаєва. — Х. : ХНЕУ, 2006. — 92 с.
- 12.10. Управление рисками (рискология) / В.П. Буянов, К.А. Кирсанов, Л.А. Михайлов. — М. : Экзамен, 2002. — 384 с.
- 12.11. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. — 3-тє вид., випр. і доп. — К: Знання-Прес, 2008.
- 12.12. Сохацька О.М. Ф'ючерсні ринки: історія, сучасність, перспективи становлення в Україні. — Т.: Карт-бланш, 1999.
- 12.13. Тьюлз Дж. Т., Бредли З.С, Тьюлз Т.М. Фондовий ринок: Универсал. учеб: Пер. с англ. — М: ИНФРА-М, 2000

11. Відповідальність за якість викладання та інформаційно-методичного забезпечення

Відповідальність за якість викладання та інформаційно-методичного забезпечення несе завідувач кафедри.